

Posudek na dizertační práci *Územní identity a náboženství v Česku a střední Evropě* (v originále *Territorial Identities and Religion in Czechia and Central Europe*) předloženou **RNDr. Danielem Reevesem** k obhajobě ve studijním programu Social Geography and Regional Development na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dizertační práce je předkládána jako kolekce odborných textů, které už vyšly nebo byly přijaty k publikaci. U jednoho textu je předkladatel dizertační práce jediným autorem, u dvou hlavním autorem a u čtvrtého spoluautorem. Kolekce textů je opatřena teoretickým úvodem a stručným shrnutím jejich obsahu.

V teoretickém úvodu autor dizertační práce shrnuje svoje východiska. Jeho práce ve svém teoretickém zakotvení vychází z teorie strukturace a konceptu duality struktury a využívá také přístupy a koncepty humanistické geografie a realismu. Autor dizertace připomíná, že podle Giddense je chování aktérů v řadě případů nikoliv výsledek racionální úvahy porovnávající potenciální zisky a potenciální náklady, ale je motivováno nevědomě. Připomíná rovněž Bourdieuho a jeho koncept habitu, který lze zjednodušeně chápat jako hluboce zakořeněné zvyky, schopnosti a dispozice, které získáváme prostřednictvím životních zkušeností. Autor ovšem upozorňuje, že komunity, jichž je jedinec členem, včetně těch, které si nevybírám, často mají významnou teritoriální dimenzi – velice se proměňují v prostoru a v čase, což unikalo pozornosti Giddense i dalších proponentů velkých teorií.

V samotné dizertaci se autor zaměřuje na identity asociované s teritoriálně definovanými komunitami, tj. národními státy, regiony a lokalitami v Česku a okolních středoevropských zemích (kam kromě Česka zahrnuje i Rakousko, Německo, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko), a jejich vztah k náboženství. Při definici teritoriálních jednotek svého zkoumání zdůrazňuje význam komunit, které jsou sice reálné, ale přesto také „představované“ (imagined communities), využívá také Paasiho koncept institucionalizovaných regionů, ve kterých hraje reflexe reality ve vnímání obyvatel významnou roli. Podle autora dizertace vzrostl význam náboženství pro vývoj teritoriálních identit ve Střední Evropě především po přijetí křesťanství, ke kterému došlo v sedmém století, a stal se základem, na kterém byly budovány větší komunity předcházející dnešním moderním národním státům. Klíčové je pro autora dizertace především zkoumání způsobů, jakými jsou náboženství, náboženské prvky (religious elements) a tradice přítomny – nebo absentují – v teritoriální identitě a jejich projevech. Práce se ovšem zajímá i o to, jak náboženské prvky teritoriálních identit souvisí s náboženským chováním místních populací či otázkou percepce religiózních staveb a

fyzických struktur obyvateli a její prostorovou variabilitou. Autor v úvodní části dizertace také popisuje rozdíly v míře religiozity mezi středoevropskými zeměmi a detailněji se soustřeďuje na tři v tomto ohledu značně kontrastní země – Česko, Slovensko a Polsko.

Jádrem dizertační práce jsou čtyři odborné texty – články v odborných časopisech, resp. kapitoly v odborných knihách. První z nich se zabývá empirickým zkoumáním toho, jakým způsobem a v jaké míře byly religiózní prvky používány na poštovních známkách vydaných v letech 2006 až 2010 v sedmi středoevropských zemích (odlišuje přitom navíc východní a západní Německo). Autor ukazuje, že neexistuje jednoduchá a těsná korelace mezi frekvencí použití náboženských motivů na známkách a mírou religiozity deklarovanou populacemi jednotlivých zemí. Další analýza prokázala, že jednotlivé typy a kategorie náboženských motivů na známkách také odkazují na specifické rysy národních identit v jednotlivých zemích – např. známky s protestantskými motivy se vyskytují nejčastěji v zemích se silnější protestantskou tradicí než v „čistě katolických“ zemích. Autor si rovněž všímá rozdílů v míře, v jaké jsou na známkách užívány motivy vztahující se k „živému náboženství“ a do jaké míry jsou náboženské motivy spíše odkazem na historické události či historické religiózní památky.

Druhý článek je analýzou křesťanských toponym v Česku, v Polsku a na Slovensku, jejich změn a jejich souvislostí s teritoriálními identitami a jejich reprodukcí. Kvantitativní analýza pracující s databázemi geografických názvů na národní úrovni ukázala relativně vyšší výskyt názvů spojených s mariánskou tradicí v Polsku, ve srovnání s Českem nebo Slovenskem a naopak relativně vyšší výskyt názvů obsahujících slovo „svatý“ v Česku a na Slovensku oproti Polsku. Následující analýza geografických názvů v šesti vybraných modelových regionech umožnila detailnější sledování jak obsahových kategorií toponym, tak jejich změn v čase. Výsledkem je především prokázání toho, že neexistují jenom mezinárodní rozdíly, ale variabilitu lze pozorovat i na regionální úrovni. Třetí článek se věnuje specificky Česku, konkrétně restitucím církevního majetku v sekularizované české společnosti a jejich širším společenským souvislostem. Poslední z článků je zaměřen na analýzu percepce lokálních religiózních míst žáky na základních školách. S využitím techniky kognitivních map získali autoři informace o vnímání lokálního prostředí žáky v šesti modelových obcích (po dvou v Česku, Polsku a na Slovensku) a zároveň informaci o významu, jaký děti přisuzovaly jednotlivým místům. Autoři poté zkoumali, jakou pozici mají v těchto kognitivních mapách religiózní místa/stavby a výsledky interpretovali s ohledem na národní, regionální a lokální kontext, v němž žáci žijí.

Moje obecné hodnocení dizertační práce je pozitivní. Předložená dizertace je kvalitně zpracovaná, napsaná čtivým jazykem. Autor prokazuje dobrou orientaci v problematice a schopnost zasadit empirický výzkum do širšího teoretického kontextu. Metody použité v předkládaných textech jsou adekvátní cílům práce, mnohdy jsou invenční a v české odborné literatuře originální. Závěry empirických studií jsou adekvátně interpretovány a výsledky analýz vhodným způsobem zobecňovány.

Předložená dizertační práce splňuje požadavky, které jsou kladeny na práce tohoto typu, a proto ji navrhuji k úspěšné obhajobě.

V Praze, 21.6. 2018

RNDr. Tomáš Kostecký, CSc.